

korrekte, når det nu er naturbehererskelsen, der er det konstitutive, må være at betegne projektet som magtkritisk. For det andet kommer han kort - og nok også for kort - ind på Susan Buck-Morss' synspunkter vedrørende Adornos afhængighed af Benjamin. Ferland mener, at Buck-Morss overbetoner denne Benjaminpåvirkning. Heri har han sikkert ret, hvorimod han næppe har samme ret i at fastholde, at Horkheimer skulle have været Adornos teoretiske mentor fra 30'erne af. I dag, hvor en meget stor del af Adornos, Benjamins og Horkheimers arbejder og brevveksling fra slutningen af 20'erne og 30'erne er offentliggjort, er det næppe muligt at fastholde så entydige inspirations- og dominansformer dem imellem, som det hidtil (med skiftende konstellationer) har været god latin at hævde.

Endelig giver Ferland for det tredje en kort oversigt over positioner i den danske Adornoreception. Oversigten er næppe komplet, men måske repræsentativ for tiden frem til for et par år siden.

Ferlands Adornobog kommer på et tidspunkt, hvor Adorno oplever en renaissance. Som nævnt tager denne renaissance især næring fra hans æstetikteoretiske overvejelser. Her kan man kun finde lidt støtte hos Ferland. Til gengæld kan hans bog anvendes som introduktion og kommentar til de fleste af de andre facetter i Adornos tænkning - facetter, der ikke ville være kloget at negligere under en æstetikteoretisk konjunktur.

Hans-Jørgen Schanz

Mogens Pahuus: *Samfund og Bevidsthed*, Systime, 1984.

"Samfund og bevidsthed" har som formål at analysere de særegne, hverdagslige og politiske bevidsthedsformer i vor tid. Den fælles betegnelse for dette projekt er efter Pahuus' mening bevidstheds sociologi.

Bevidstheds sociologien er et bestemt og relativt nyt perspektiv på mange af de fænomener, man beskæftiger sig med i de humanistiske og samfundsmæssige videnskaber. Dette perspektiv består i at anskue betydningsfænomener - tanker, forestillinger, udtryk, holdninger, handlinger, tekster, institutioner - som fænomener i en omfattende samfundsmæssig sammenhæng. Eller mere "gammeldags" udtrykt: hvad der er på spil i bevidstheds sociologien er forholdet mellem bevidstheden og den samfundsmæssige væren.

Bogen gennemgår *indledningsvis* udviklingen af det bevidstheds sociologiske perspektiv og sigte i de humanistiske videnskaber. Det væsentlige er her påvisningen af en tre trins raket i humanioras udvikling fra 60'erne til i dag: For det første det eksistentielle opgør (nyradikalismen m.v.). For det andet ideologikritikken (Marcuse, Habermas) og videnskabeliggørelsen (bl.a. kapitallogikken). For det tredje udvidelsen af det videnskabelige genstandsområde (arbejderbevægelsens og klassekampens historie, psykologiske og socialiseringssteoretiske overvejelser).

Dernæst følger en redegørelse for de mest fremtrædende ansatser til en bevidstheds sociologisk teori. Det drejer sig dels om den marxistiske ideologiteori og den borgerlige bevidstheds- og videns sociologi, dels om den fænomenologiske livsverdens - eller hverdagsteori.

KRITIK AF MAGTEN
(AUC)

Poul Ferland

Pris kr. 97,- Køb den i

AKADEMISK
BOGHANDEL

UNIVERSITETSPARKEN . 8000 AARHUS C . DANMARK . 06-12 68 44

Endelig bliver dele af den bevidsthedssociologiske teori anvendt for at beskrive og forklare de fremherskende bevidsthedsformer - historisk og nutidigt. Eller rettere det er bogens intention, men det er også her at problemerne opstår. Reelt er der specifikt tale om at belyse *hverdagsbevidstheden* og den *politiske bevidsthed* under anvendelse af brudstykker fra diverse videnskabelige traditioner med særlig vægt på navne som: Løgstrup, Max Weber, Marx, Foucault, Peter Berger, Peter Brückner, Habermas og mange mange flere. At arbejdet med hverdagsbevidstheden og den politiske bevidsthed efter Pahuus's mening har nødvendiggjort at inddrage temaer som tiden, døden, målrettedhed, arbejde, religion, disciplinering, vareæstetik, fritid osv. - det ene tema efter det andet - gør det ikke mere overskueligt.

På *den ene side* er bogen fuldstændig uoverskuelig som følge af at der inddrages i snesevis af teorier og en mangfoldighed af vanskeligt formidlede tematikker indenfor det bevidsthedssociologiske felt. Kort og godt bærer bogen præg af at være stykket sammen af forskellige og tildels tidligere offentliggjorte artikler.

Det hele lyder, partikuleret som det er, alligevel meget rigtigt. Derfor er der på *den anden side* meget at tænke over ved læsning af bogen. Det skyldes ikke mindst at Pahuus prøver at køre ikke mindre end tre traditionelt modstående teori-traditioner sammen: den borgerlige, den marxistiske og den fænomenologiske. Bogens styrke er dens forsøg på at fremdrage nogle positive aspekter på tværs af de tre normalt modstridende teori-traditioner for at belyse hverdagsbevidstheden og den politiske bevidsthed - i en tid hvor de tre teorier hver på sin vis har vist deres utilstrækkelighed.

Pahuus siger selv i Indledningen

til bogen at: "bevidsthedsteorien er en filosofisk og videnskabsteoretisk slagmark". Med denne bog er der ikke givet nogle direkte anvendelige brugsanvisninger i det bevidsthedsteoretiske felt, men slagmarken er om ikke andet så åbnet op og afgrænset på en ny måde. Det er nu bl.a. op til "Slagmark" om der skal føres en kamp eller de forskellige teoriretninger skal blive i deres lejre og gensidigt kritisere hinanden.

Ole Morsing

SAMFUND OG BEVIDSTHED

(Systime)

Mogens Pahuus

Pris kr. 78,-

køb den i

**AKADEMISK
BOGHANDEL**

UNIVERSITETSPARKEN . 8000 AARHUS C . DANMARK . 06-12 88 44